

and independence in taking decisions as for their internal management and organizational functions performance. Conventional relations between educational institutions are expected to undergo substantial changes. It means that the significance of central government bodies will be gradually decreasing in favor of local educational agencies and higher schools themselves.

Keywords: public management, higher schools, autonomy, independence, management and organizational functions, local educational agencies.

УДК 305-055.2

Костенко О. Г.
старший викладач
*Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ*

ГЕНДЕРНА ПРОБЛЕМАТИКА В ПОЕЗІЇ АЛІСІЇ ОСТРАЙКЕР

Здійснюється короткий огляд літературознавчих оцінок поезії Алісії Острайкер. Увага зосереджується на особливостях проблематики і поетики її творів в руслі сучасної гендерної теорії.

Ключові слова: літературна критика, фемінізм, теорія гендеру, жіноча тематика.

Питання співвідношення мови та гендера привернули увагу дослідників у 70-х роках ХХ століття. Тоді і виник новий напрям у науці – гендерна лінгвістика. Становлення та інтенсивний розвиток гендерних досліджень в мовознавстві пов'язують зі зміною наукової парадигми в гуманітарних науках під впливом постмодерністської філософії. Нове розуміння процесів категоризації, відмова від визнання об'єктивної істини, зацікавлення суб'єктивним, зокрема приватним життям людини, розвиток нових теорій особистості, а саме теорії соціального конструктивізму, призвели до перегляду наукових принципів вивчення категорій віку, статі та національності, які раніше вважали біологічно детермінованими [1, с. 32].

Прикладом перших гендерних досліджень в лінгвістиці вважають роботу Отто Єсперсена «Мова: її природа, розвиток та походження» (1922), яка містить окремий розділ про мовленнєву поведінку жінок, дітей та іноземців і не має відповідного розділу, що вивчає мову чоловіків. Зразком класичної мови є саме чоловіча мова, а жіноче мовлення вважалося таким, що відходило від норми. Таке ставлення до жіночої мови зумовило підсилений інтерес до проблематики з боку жінок науковців, особливо серед представниць феміністичної критики мови. Суттєвий внесок у розвиток досліджень мовної репрезентації чоловіків і жінок був зроблений у працях Робін Лакоф (1975), Дейл Спендер (1980), Дебори Таннен (1986, 1990) та ін.

У 90-х роках ХХ століття гендерні дослідження в лінгвістиці поширюються і на пострадянському просторі. Гендер в мові стає об'єктом аналізу в працях А. Кириліної, М. Томської, Н. Габріелян, К. Горошко, В. Агеєвої, С. Павличко, М. Крупки, Г. Улюри. Цей напрям мовно-гендерних

розвідок пов'язаний з вивченням способів презентації чоловічої та жіночої статі у мові, увагу до якого привернули представниці феміністичної теорії, скажімо, Розі Брайдотті, Дж. Коутс, Е. Шовалтер. Дослідниці наголошували на тому, що мова переважно зображує світ із «чоловічої» позиції, а жінка часто залишається «невидимою» в мові.

Одним із ключових моментів гендерного підходу стала теорія «жіночого письма» (*écriture féminine*), що знайшла своє втілення в конкретних літературних творах (тексти Маргарет Дюрас, Елен Сіксу, Вірджинії Вулф та ін.), а також в однойменній феміністичній концепції. Теоретичні засади жіночого письма поєднують критерії, запозичені з теорії лінгвістики та психоаналізу, із постструктуралістським методом деконструкції. Термін «жіноче письмо» є французьким, у 1970-х його пов'язували із творчістю та діяльністю Елен Сіксу та Ксав'єр Готьє. Згодом «*écriture féminine*» почав обростати різними обґрунтуваннями та коментарями (здебільшого в американській літературній критиці) і отримав назву «*women's writing*». Ознаками «жіночого письма», на думку Т. Гречушникової, можна вважати «легалізовану чуттєвість, відверте зображення жіночого тіла, різноманітність форм, відмову від традиційної побудови тексту, нетипове використання «сміслових мовних одиниць», вільну інтерпретацію текстів експериментальної поезії» [2, с. 251]. Від себе додамо, що варто також звернути увагу на специфіку вибору лексичних одиниць, використання образів, символів, безпосередньо пов'язаних з жіночим світом. Аналізуючи особливості мовної репрезентації гендера в поезії Алісії Острайкер, ми, перш за все, звертаємо увагу на те, як реалізоване «жіноче письмо» в її творчості, які художні стратегії обирає авторка для гендерної репрезентації жіночої мови.

Мета дослідження полягає у вивченні способів мовної репрезентації гендера в поезії Алісії Острайкер, виявленні індивідуальних особливостей використання «жіночого письма», аналізі вибору лексичних одиниць, за допомогою яких авторка зображує художній простір своїх поезій.

Chazal: America the beautiful [3]

Варто зазначити, що на творчість Алісії Острайкер вплинула творчість відомого американського поета-натураліста Волта Вітмана. Як і Вітман, Острайкер багато пише про Америку, але в її творчості Америка постає як земля, де не тільки чоловіки, але й жінки можуть себе реалізувати. Відомий твір Вітмана «O, Captain, My Captain» говорить про велич Америки та її видатного керманіча з точки зору мужності, відваги, витривалості тощо, а всі ці риси притаманні маскулінному дискурсу. Острайкер подає велич Америки через призму жіночого погляду. Читаючи цей твір, навіть, виникає відчуття, що сама Америка – це жінка. Лексеми, що вказують на фемінінність – почуття – **earnestness, sincerity, heart** тощо. **Heart, hands, gender, sex** – посилення на проблему дискусії про тіло, сексуальність, гендер. В маскулінному дискурсі майже ніколи не використовуються слова, які передають сумніви, невпевненість; в маскулінному дискурсі завжди переважає конкретика. Острайкер використовує такі слова як **maybe,**

imagining, вона говорить про те, що жінка, як і чоловік може сумніватись, але жінка має сміливість признати, що вона може мріяти, може сумніватись, може уявляти щось, їй не потрібні факти, та логічні пояснення, вона може допустити існування чогось, навіть без існування конкретних доказів.

Chazal: August Morning, Upper Broadway [4]

Сама назва чітко промовляє про схильність Острайкер поетизувати серце Америки та серце серця Америки – Upper Broadway. Романтичність притаманна жіночій поезії відчувається з перших строк твору «**As the body of the beloved is a window through which we behold the blackness and vastness of space**», в цій же строчці авторка говорить і про тіло, що також є характерною рисою фемінінного дискурсу.

*On the corner with his fruit stand is a window,
and the cherries, blackberries, raspberries
avocados and carrots are a rose window [4]*

Коли авторка говорить про Бродвей та американськи реалії, вона не говорить про стейки та гамбургери, що було б типовим для чоловіків, проте обирає саме фрукти та ягоди, що є більш типовим для жінки, до того ж образ, який вона створює є романтичним, що також є типовим для жінки. Вона не порівнює жінку з фруктом, чи квіткою, як це зробили б чоловіки, а ставить їх в один ряд – «**The women in their swaying dresses, the season's fruit**».

Chazal: Utopian [5]

Не зважаючи на те, що в прозі два найбільш відомих та важливих для літератури утопічних творів були написані чоловіками, в поезії утопія належить жінці. Нереалізовані сподівання, почуття, емоції – поетичні та суто жіночі речі. Кожне слово Utopian належить до саме тієї «вкраденої мови»: **island to which you cannot swim** – нереалізовані можливості, потаємні бажання; **all the buildings are glass so that lies are impossible** – місце, де немає місця брехні, імплікація на чесні почуття, які відповідають суті жінки; **chiefly the word divorce which is eaten by maggots** – імплікація сімейних цінностей, які є центральними для жінок, Острайкер бажає, щоб слово розлучення перестало бути частиною мови, але розуміє, що це утопічно.

Chazal: «His Speed and Strength» [6]

У вірші «His Speed and Strength» ми бачимо потяг Острайкер до натуралізму- вірш починається з міфологічних асоціацій та містить багато натяків на війну або агресію:

*His speed and strength, which is the strength of ten
years, races me home from the pool.*

*First I am ahead, Niké, on my bicycle,
no hands, and the Times crossword tucked in my rack [6]*

У грецькій міфології, *Niké* богиня перемоги. Хоча перемога може відноситись до багатьох ситуацій, проте, велика частина грецької міфології має справу з конфліктом і війною, тому можна припустити, що використання Острайкер богині перемоги *Niké* є натяком на війну. Пізніше у вірші, Острайкер посилається на римську богиню, коли вона описує день матері в

басейні: «*And I doing my backstroke laps was Juno*». У римській міфології Юнона є римською богинею світла, народження, жінок і шлюбу.

Також, Острайкер використовує більш прямі військові посилання в заключній частині поеми, порівнюючи велосипед хлопчика з ракетою і самого хлопчика до пілота, який здійснює управління ракетою: «*pedaling hard, rocket and pilot.*»

Таким чином, можна дійти висновку, що у вірші «*His Speed and Strength*» присутні суто жіночні тематики, а саме: тематика дому, шлюбу, материнства.

Розглядаючи специфіку реалізації гендера в поезії Алісії Острайкер, ми проаналізували, як вищезгадані теорії гендеру та «жіночого письма» узгоджуються з особливостями жіночого досвіду та реалізуються в поетичному творі, а саме: у образах, мотивах та на лексичному рівні, дослідили закономірність звернення до автобіографічного стилю письма в прагненні передати особистий, жіночий досвід та відзначили, що жінка перетворюється на суб'єкт власної поетичної візії або обирає власні об'єкти сексуального потягу як чоловічої, так і жіночої статі.

Мовна реалізація гендера в поезії Алісії Острайкер є експериментальною практикою, яку авторка використовує задля описання власної жіночності, проведення цікавих поетичних і естетичних експериментів, спроб уписати жіночий світогляд у поетичний текст. Ми припускаємо, що застосування 'women's writing' в текстах поезій дало Алісії Острайкер цілий набір мовних та поетичних засобів і прийомів (специфічну лексику, символіку й метафорику), які були покликані артикулювати на письмі унікальний жіночий досвід, маргіналізований або зігнорований в американській літературі попередніх років.

Бібліографічні посилання

1. Гречушникова Т. В. Загадки гендерной идентичности в немецкоязычной женской прозе конца XX века / Т. В. Гречушникова // Женщины. История. Общество / под общ. ред. В. И. Успенской. –Тверь, 2002. – Вып. 2. – С. 251– 258.
2. Кирилина А. Лингвистические гендерные исследования / А. Кирилина, М. Томская // Отеч. зап. Журн. для медл. чтения [Электронный ресурс] – Режим доступа : <http://www.strana-oz.ru/2005/2/lingvisticheskie-gendernye-issledovaniya>. – Загл. с экрана.
3. <https://www.poets.org/poetsorg/poem/ghazal-america-beautiful>
4. <https://www.poets.org/poetsorg/poem/august-morning-upper-broadway>
5. <https://www.poets.org/poetsorg/poem/utopian>
6. <https://www.poets.org/poetsorg/poem/his-speed-and-strength>

Kostenko O. G. Gender problems in poetry of Alisia Ostraiker.

A short overview of the works on literary criticism devoted to the poetry of Alicia Ostriker is carried out in the article. Special attention is paid to the peculiarities of poetic works from the point of view of the modern gender theory.

Keywords: literary criticism, feminism, gender theory, female identity.